

Gener del 63

Teixint una història de vida

Pau Marfà

Laura Sancliment

Vilassar té una tradició tèxtil que ha marcat el seu tarannà com a comunitat. Aquesta història és una ficció inspirada en els records i vivències de molts vilassarencs.

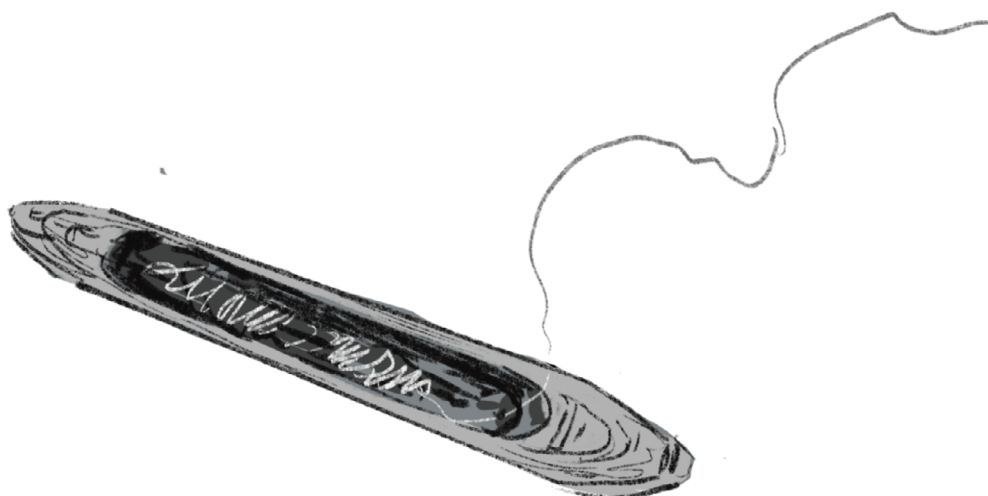
Volem agrair a la Secció Tèxtil del Museu Arxiu que segueixi treballant per recuperar la nostra memòria col·lectiva a través dels telers de Can Manyer.

Fonts consultades: Museu Arxiu de Vilassar, Arxiu Municipal de Vilassar, Arxiu Comarcal del Maresme, Biblioteca de Can Manyer i fonts orals.

La idea de fer aquesta novel·la gràfica va sorgir el dia que Laura Sancliment, historiadora local, va dur a terme una conferència sobre la dona obrera a Catalunya als segles XIX i XX. La xerrada, juntament amb els testimonis reals de l'antiga fàbrica de Can Manyer, ens va inspirar a crear una petita història en format còmic.

Volem deixar constància que el treball de veïns i veïnes a les fàbriques de Vilassar ens ha donat una identitat pròpia.

Dedicat a les treballadores del sector tèxtil, d'abans i d'ara.

Gener del 63

Teixint una història de vida

Guió i dibuix

Pau Marfà

Coguionista

Laura Sancliment

Amb l'assessorament de l'Enric Ortega,
del Museu Arxiu de Vilassar

Can Manyer, la fàbrica més gran de Vilassar

L'any 1881, quan Guastavino acaba de construir el teatre la Massa, Josep Estrany i Tolrà edifica una nau de dues plantes en una finca contigua, utilitzant la tècnica de voltes de maó pla atirantades amb ferro. La simultaneïtat de la construcció del teatre i de la nau, i la mateixa tècnica constructiva dels dos recintes, ens porta a copsar la mà de Guastavino en la concepció dels dos edificis.

La societat Mañé y Ordeig havia iniciat les seves activitats l'any 1879, amb setze telers mecànics en uns locals de l'actual carrer Dr. Martí Soler, i el 1882 es traslladà a la nau construïda per Josep Estrany, en la qual es declararen setze telers a nom de la societat i vuit a nom d'Estrany. L'any 1884 s'associaren i ja constaren tots els telers a nom de la Societat Mañé y Ordeix.

El creixement de la fàbrica serà imparable: l'any 1886 amb 42 telers mecànics, 1889-1893 amb 68 telers mecànics, 1894-1905 amb 118 telers mecànics, fins a arribar el 1905 a 189 telers cotoners i 18 telers seders, i culminar el creixement l'any 1929 amb 245 telers cotoners, 10 de seda i un per a ornaments.

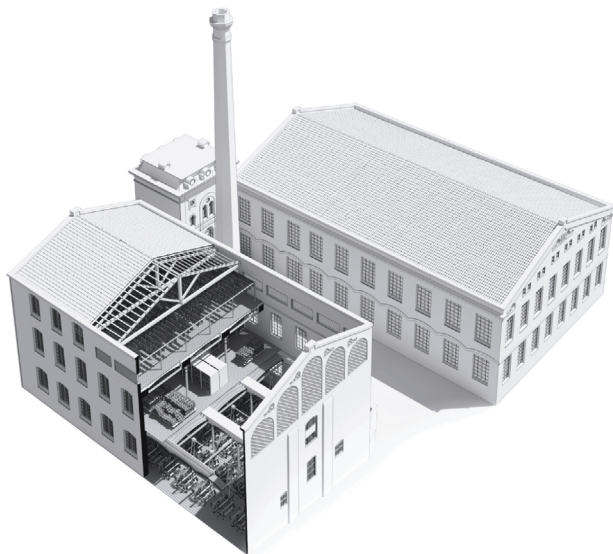
El 1889 consta la fabricació d'electricitat per a consum propi fins a la instal·lació de la xarxa elèctrica a Vilassar de Dalt l'any 1915.

L'any 1905 el complex industrial inicia el creixement amb la construcció de la casa del vapor, coincidint amb la instal·lació d'una nova màquina de vapor Alexander de 300 CV, i l'any 1910 es construeix una nova nau a la baixada de la Font de la Teula-Llessamí, amb la qual donà la imatge actual del complex industrial.

Can Manyer esdevé la fàbrica més gran de Vilassar, amb un protagonisme social i econòmic de primer ordre, en que destaca la vaga que el 1915 van protagonitzar els seus treballadors durant quasi sis mesos, amb conseqüències que van perdurar en la memòria dels vilassarencs durant dècades.

El 1945 can Manyer donava feina a 278 treballadors, ja amb el nom de Mañé, SA, fins que el cessament de la producció tèxtil l'any 1963 comportà que l'antic recinte industrial l'ocupessin petits tallers. Actualment el complex de can Manyer acull la col·lecció tèxtil del Museu Arxiu de Vilassar a la nau vella i la Biblioteca municipal a la nau nova, separades per la casa del vapor.

La fàbrica més emblemàtica de Vilassar esdevé ara un eix cultural i formatiu, amb la qual cosa dignifica el llegat industrial de diverses generacions de vilassarencs i dona nous usos al recinte industrial.

Text: Enric Ortega, basat en treballs de Josep Samon i Benet Oliva
Dibuix 3D: Jaume Mesalles

Gener del 63

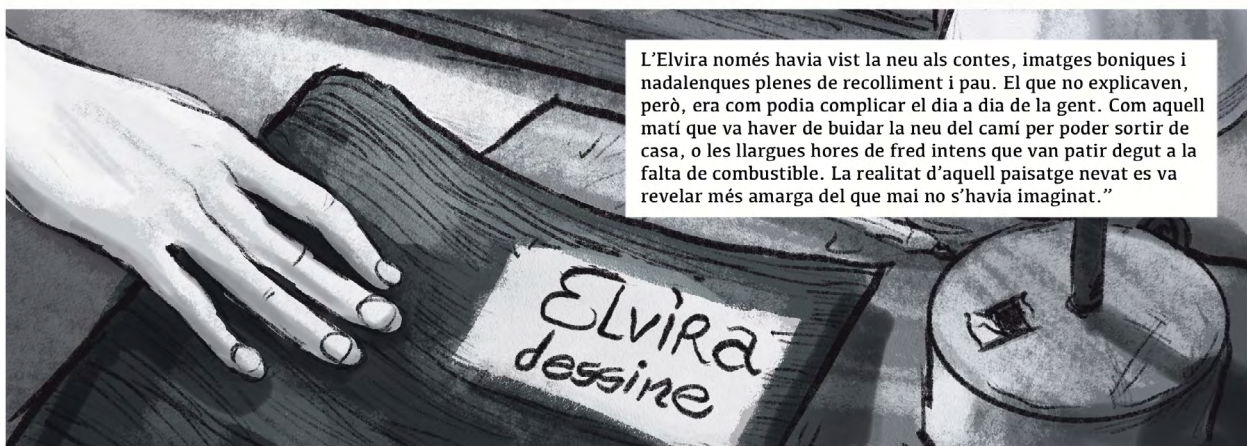
Ja feia una setmana de la gran nevada. Ningú del poble havia vist res igual; muntanyes de neu es van acumular als carrers durant dies i dies. El fred i el cel enterbolit no van deixar que la neu es desfés. La imatge idíl·lica d'un Nadal emblanquinat quedaria gravada a la memòria dels veïns per sempre.

Amb tanta neu, moltes carreteres van quedar tallades i a molts els va ser impossible tornar a la feina. El fred i la manca de recursos contrastaven amb la postal de Nadal en què s'havia convertit el poble.

Avui, però, es respirava un ambient diferent. El sol, ja a les set del matí, brillava amb força i la línia de l'horitzó era tan clara que semblava pintada. Després d'aquest Nadal de somni, l'activitat i les rutines es despertaven de nou a la vila.

L'Elvira només havia vist la neu als contes, imatges boniques i nadalenques plenes de recolliment i pau. El que no explicaven, però, era com podia complicar el dia a dia de la gent. Com aquell matí que va haver de buidar la neu del camí per poder sortir de casa, o les llargues hores de fred intens que van patir degut a la falta de combustible. La realitat d'aquell paisatge nevad es va revelar més amarga del que mai no s'havia imaginat."

Acabava de fer setze anys i avui, seguint la tradició familiar, s'estrenaria com a aprenenta a la fàbrica. Tenia un cert neguit que li pujava per l'estómac; els dubtes i les pors no l'havien deixat dormir gaire bé i, d'alguna manera, es resistia a sortir de l'habitació.

A casa seva, com en la d'altres famílies del barri, no es podien permetre deixar de treballar. Estar a la fàbrica de dilluns a dissabte era el futur previst per a l'Elvira, cosa que l'angoixava.

ELVIRA!
QUÈ FAS AQUÍ ENCANTADA?
T'ESTEM ESPERANT TOTES!
AFANYA'T QUE LA FÀBRICA NO
ESPERA A NINGÚ!

DOS ACCIDENTS
AMB UNA SETMANA

VENEN
VAGUES MAGRES

DE MOMENT
ENCARA ESTAN AL
CALABÓS

LA FAMÍLIA DEL PUEBLO
NO S'HO CREIA

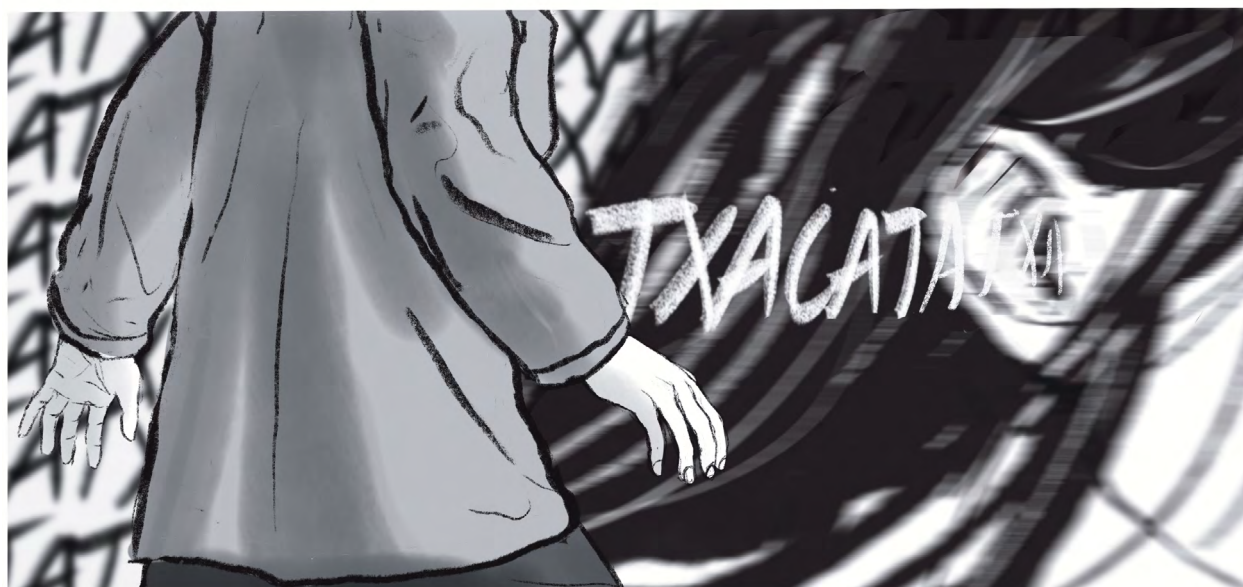
NEU A LA PLATJA!

Com en tantes altres comarques catalanes, la indústria tèxtil va marcar el ritme de la industrialització al Maresme. Milers de persones, locals i nouvingudes, van veure com la modernització canviava les seves vides a passos accelerats.

Els avis de l'Elvira van fugir d'una Espanya rural desgastada per la pobresa i els estralls de la guerra civil i, com moltes altres persones, van venir a buscar un futur més pròsper treballant a les fàbriques de Catalunya.

Aquestes feines, sovint esgotadores i mal pagades, van crear un nou sentit de la identitat. Malgrat la duresa del treball, diverses generacions van desenvolupar un vincle especial amb les fàbriques. Aquests nous obrers i obreres, al llarg dels anys, van cultivar un fort sentiment de pertinença, comunitat i lluita obrera, i Vilassar no en va ser cap excepció.

La fàbrica de Can Manyer era la més gran de Vilassar; donava feina a uns 300 treballadors i era el nucli de la indústria tèxtil de la vila. Mentre l'Elvira s'apropava a la fàbrica amb les seves tres germanes i la Matilde, es veia envoltada per l'olor intensa dels teixits i dels productes químics utilitzats per al tractament de les fibres. El soroll dels camions i les màquines ja ressonava, mentre que el terra fred del camí de pedra contrastava amb la calidesa de les seves esperances i inquietuds pel futur.

L'Elvira havia sentit parlar de com ressonaven de fort els telers, però res no era comparable a aquell terrabastall mecànic que podia despertar fins i tot els morts. La primera impressió de la fàbrica la va calar fins als ossos.

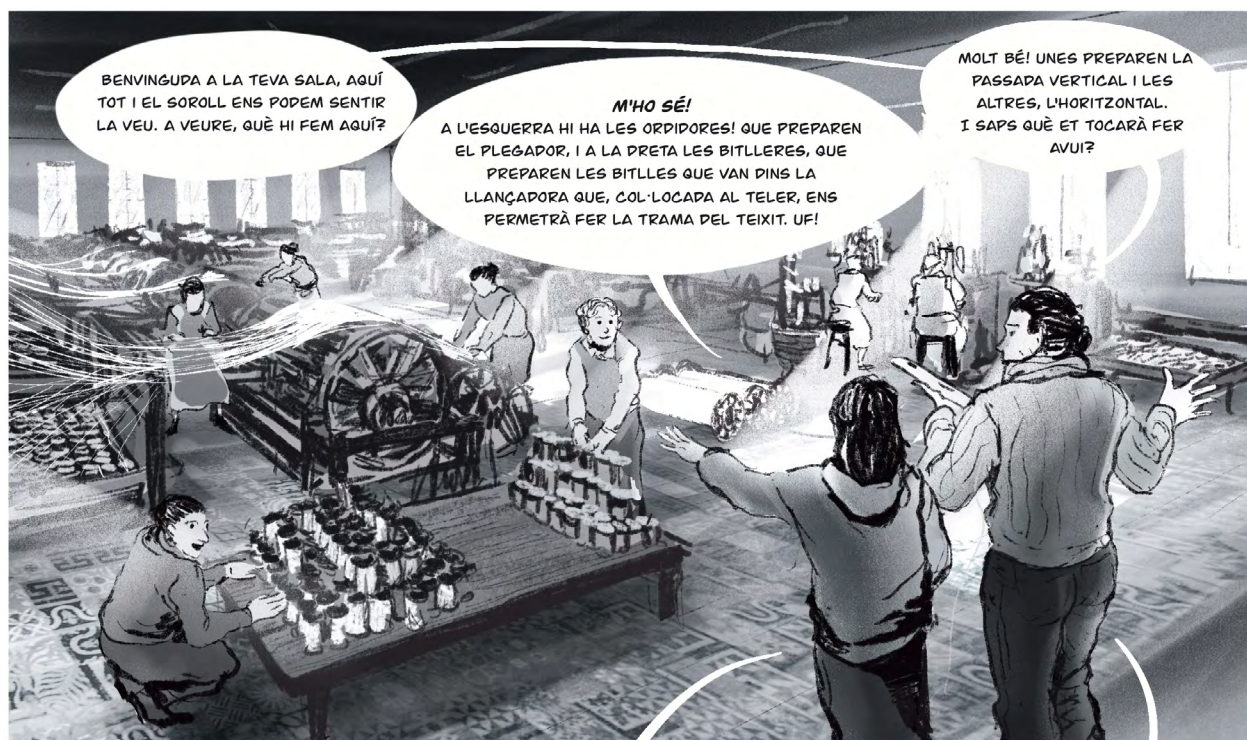
Realment tota la seva família havia d'aguantar allò dia rere dia, mes rere mes, any rere any? El futur que li tenien escrit, després d'aquella impressió era encara menys prometedor.

Les paraules de la Mati s'ofegaven enmig de l'espèctec de les màquines. Ella la convidava a acostar-s'hi mentre parlava amb el contramestre, que semblava barallar-se amb una màquina a dalt d'una escala.

BENVINGUDA A LA TEVA SALA, AQUÍ TOT I EL SOROLL ENS PODEM SENTIR LA VEU. A VEURE, QUÈ HI FEM AQUÍ?

M'HO SÉ!
A L'ESQUERRA HI HA LES ORDIPORES! QUE PREPAREN EL PLEGADOR, I A LA DRETA LES BITLLERES, QUE PREPAREN LES BITLLES QUE VAN DINS LA LLANÇADORA QUE, COL·LOCADA AL TELER, ENS PERMETRÀ FER LA TRAMA DEL TEIXIT. UF!

MOLT BÉ! UNES PREPAREN LA PASSADA VERTICAL I LES ALTRES, L'HORIZONTAL. I SAPS QUÈ ET TOCARÀ FER AVUI?

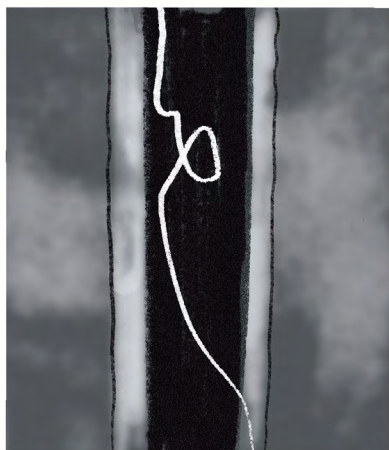
DONCS UNA DE LES DUES TASQUES SUPOSO... ORDIR O OMLIR BITLLES...

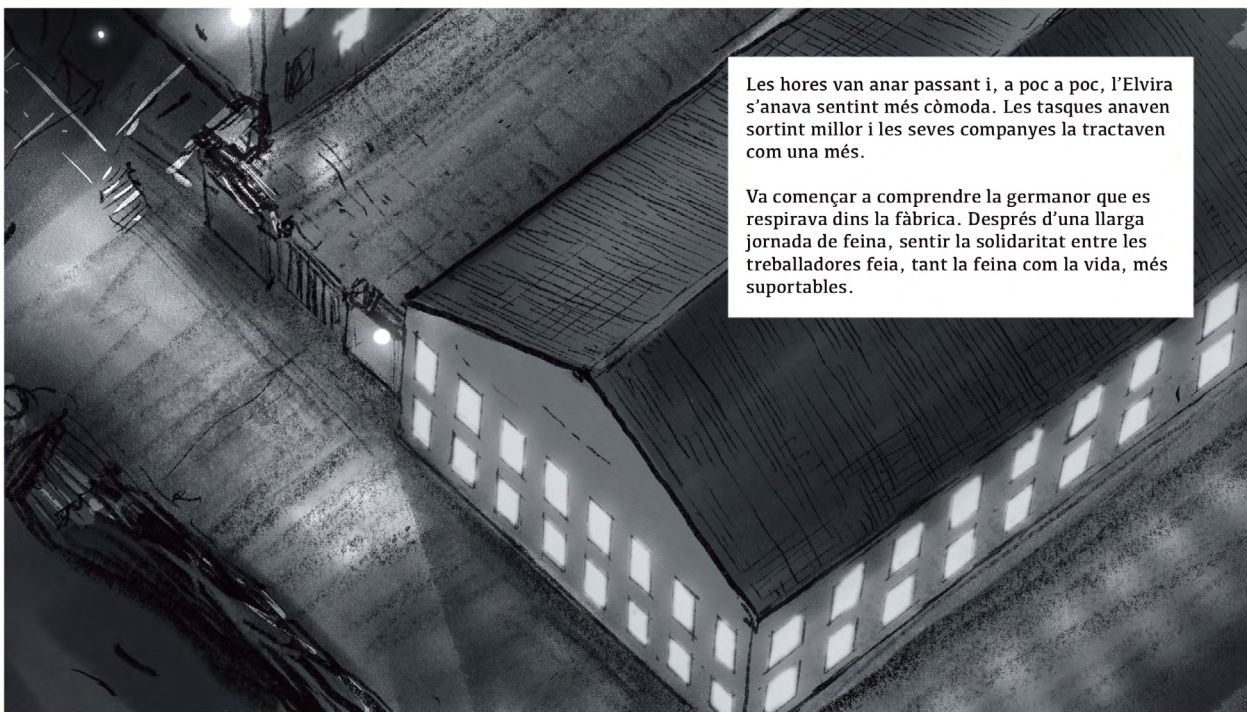
PEÇA BEN ORDIDA, ÉS MIG TEIXIDA... PERÒ ENCARA NO ESTÀS PREPARADA PER ORDIR.

JÀ CONEIXES LES INFAMES LLANÇADORES, NO? ET TOCARÀ FER LES BITLLES QUE VAN AQUÍ DINS, LA ROSA ET GUIARÀ I T'ENSENYARÀ COM FUNCIONA LA MÀQUINA. ARA, TREU-TE LA PARCA, TAPA'T ELS CABELLS I A TREBALLAR!

SÍ... EHEM... VAIG A TOTES...

Les hores van anar passant i, a poc a poc, l'Elvira s'anava sentint més còmoda. Les tasques anaven sortint millor i les seves companyes la tractaven com una més.

Va començar a comprendre la germanor que es respirava dins la fàbrica. Després d'una llarga jornada de feina, sentir la solidaritat entre les treballadores feia, tant la feina com la vida, més suportables.

ELVIRA! EL DIRECTOR
T'ESTÀ ESPERANT A BAIX,
I PORTA LA TEVA CARPETA
A LES MANS!

DE VERITAT?!

PUC DEIXAR LES BITLLES DEU
MINUTS, SI US PLAU?
TORNO DE SEGUÏDA!

VES!! CORRE

SOC AQUÍ,
SENYOR DIRECTOR!
EM VOLIA VEURE?

ELVIRA!
ME N'HAVIEN PARLAT, DE TU.
TENS MITJA FAMÍLIA TREBALLANT
PER NOSALTRES, NO?
VINE, QUE PARLAREM DELS TEUS
DIBUIXOS I DEL JACQUARD.

AQUEST TELER ÉS ESPECIAL, DIFERENT DELS ALTRES.
ES DIU JACQUARD I ENS PERMET FER DIBUIXOS
AUTOMÀTICAMENT A LES TELES, FETS AMB EL MATEIX
FIL DEL DE TELA! HE VIST QUE A ALGUNS DELS TEUS
DISSENYS TREBALLS ELS PATRONS, AQUESTS DIBUIXOS
ENS ANIRIEN PERFECTE PER REPRODUIR AMB EL
JACQUARD.

HE VIST MOLTS DISSENYS AL LLARG DE LA MEVA VIDA,
I HE DE DIR, QUE TENS UN TALENT ESPECIAL. SI AMB
SETZE ANYS JA ETS CAPAÇ DE DIBUIXAR AMB AQUESTA
COMPLEXITAT, PODRIES FER UNA CARRERA
PROFESSIONAL! PODRÍEM BUSCAR ALGUNA ESCOLA
ESPECIALITZADA A BARCELONA FINS I TOT.

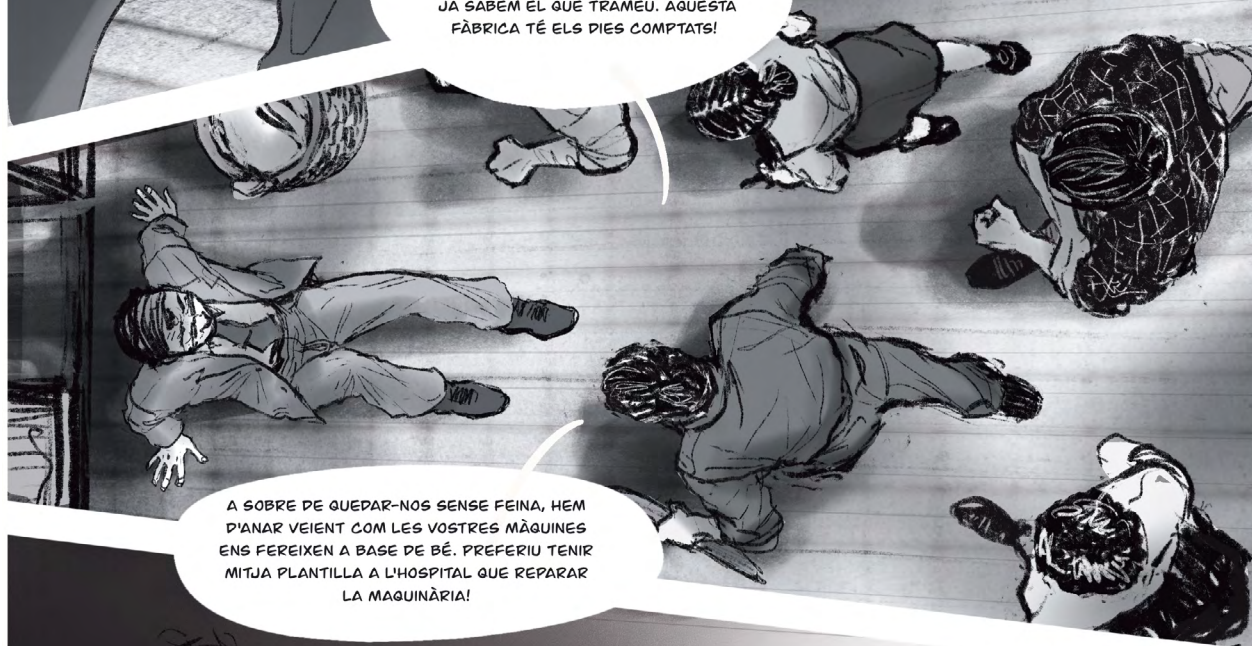

De sobte, una llançadora
surt disparada del teler.

AIXÒ ÉS CULPA VOSTRA,
JA FA SETMANES QUE US VAIG AVISANT!
US PENSEU QUE SOM BURROS?
JA SABEM EL QUE TRAMEU. AQUESTA
FÀBRICA TÉ ELS DIES COMPTATS!

A SOBRE DE QUEDAR-NOS SENSE FEINA, HEM D'ANAR VEIENT COM LES VOSTRES MÀQUINES ENS FEREIXEN A BASE DE BÉ. PREFERIU TENIR MITJA PLANTILLA A L'HOSPITAL QUE REPARAR LA MAQUINÀRIA!

HAUREM DE PRENDRE LA JUSTÍCIA PER LA MÀ: ULL PER ULL...

PAREU!!

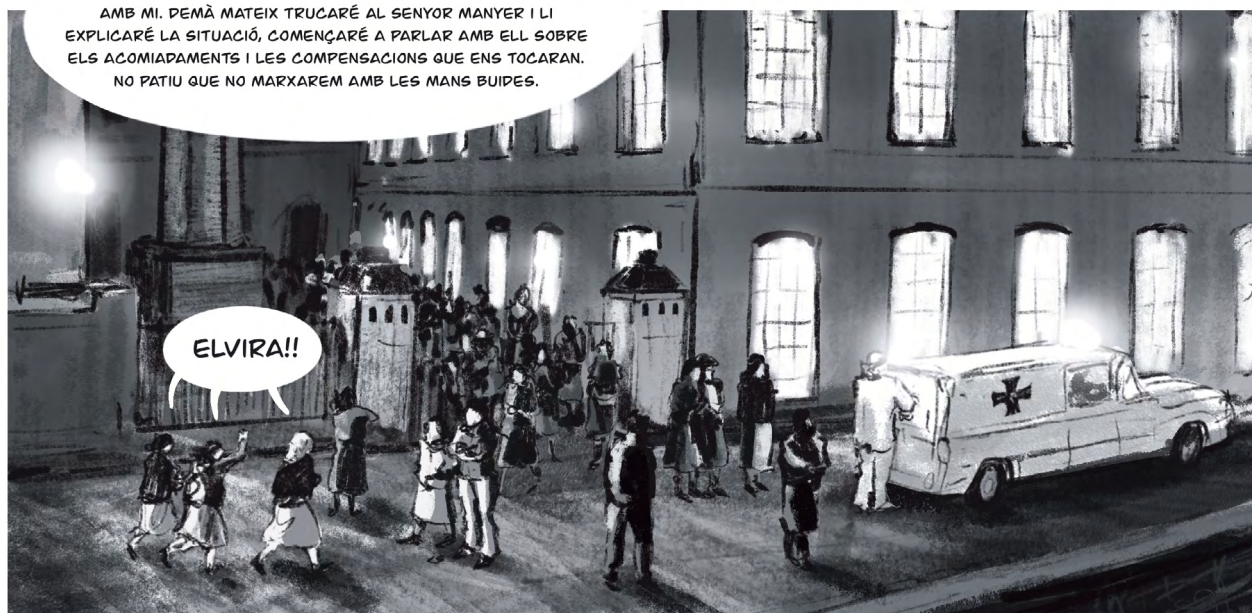
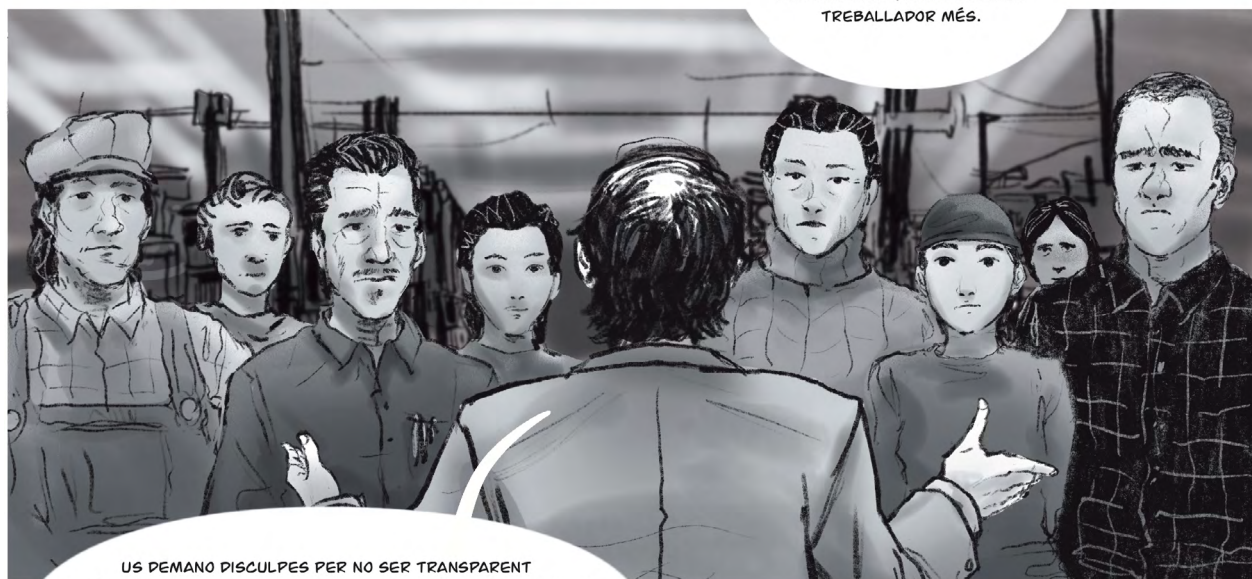
QUÈ SOM ARA, UNA
COLLA DE SALVATGES?

JA NO SOM AL 1915! ELS NOSTRES
AVIS VAN FER LA VAGA PER
ACONSEGUIR DRETS, NO PERQUÈ
ENS COMPORTÉSSIM COM A
BÈSTIES A LA MÍNIMA QUE VAN
MAL PADES.

ESTEU TAN CAFFICATS AMB LA VOSTRA RÀBIA
QUE US HEU OBLIDAT QUE TENIM UNA COMPANYIA
FERIDA. SOM MÉS QUE AIXÒ, NO PODEM
PERMETRE QUE ELS DE DALT ENS VEGIN AIXÍ,
ÉS EL QUE VOLEN!

ENCARA QUE ENS TANGUIN LA FÀBRICA, NO ENS
PODEM TREURE ELS ANYS D'EXPERIÈNCIA QUE
PORTEM A LES ESPATLLES! TROBAREM ALTRES
FÀBRQUES, I SI NO, ENS HO MUNTAREM
NOSALTRES, CAL ESTAR JUNTS I NO PERDRE ELS
NERVIS.

I ARA, FEU EL FAVOR DE TRUCAR A
L'AMBULÀNCIA I ESCOLTEM AL DIRECTOR,
SEGUR QUE TÉ MOLTES COSES
A EXPLICAR-NOS.

El que semblava un petit gest de rebel·lia cap a les seves germanes va suposar un gir inesperat en la història de l'Elvira.

CINE METROPOL

Anar al cinema amb les noves companyes de feina, viure la vida fora de les rutines familiars, gaudir! Aquestes petites escapades li obrien un món nou de possibilitats que mai no havia considerat.

Evadir-se durant dues horetes per veure una història fantàstica no només li oferia un descans de la seva realitat, sinó que també la podria inspirar a construir una vida diferent.

*Alfred Hitchcock
Presenta*

Cada nova experiència la feia sentir més forta i capaç de prendre decisions per ella mateixa, deixant enrere les limitacions que la lligaven al passat. Potser, per primera vegada, l'Elvira podia veure un futur ple d'oportunitats.

Actualment, un migdia de juny a la biblioteca Can Manyer.

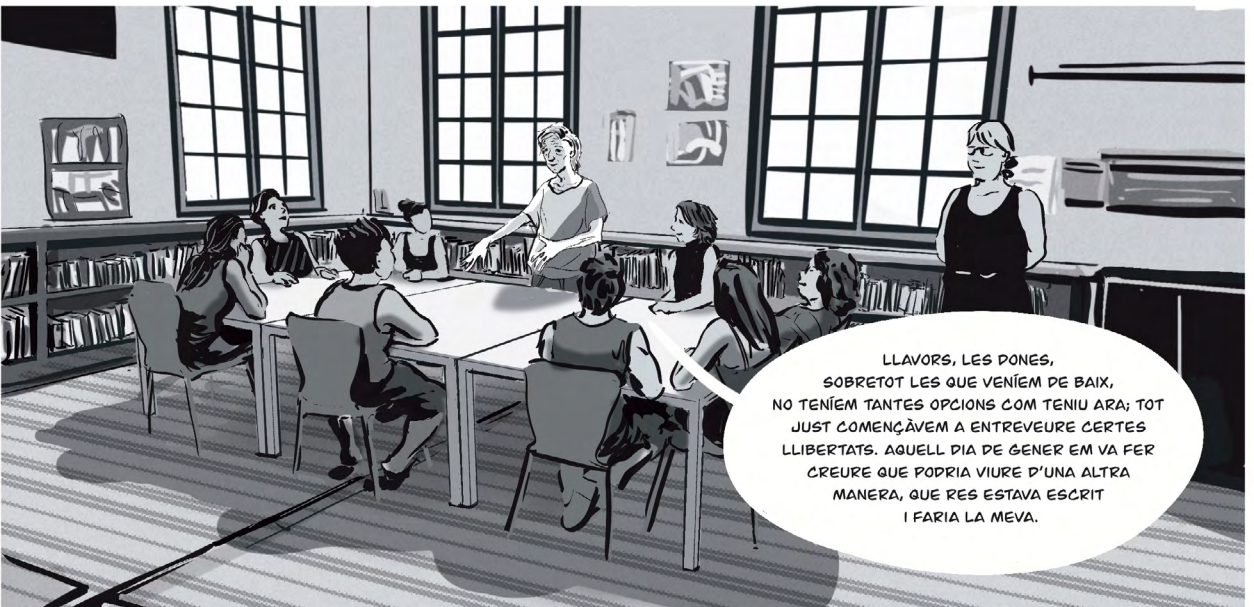
I AIXÍ VA SER EL MEU PRIMER DIA DE FEINA.
QUÈ US SEMBLA? MOGUDET, EH?

SENYORA ELVIRA, EHM... PER QUÈ
CONSIDERA TAN IMPORTANT AQUEST
PRIMER DIA A LA FÀBRICA?

EL "SENYORA" NO CAL, JOVE.
SEMPRE M'HA SEMBLAT COM
UN TÍTOL NOBILIARI...A PART
NO SÓC TAN GRAN, HIHI...

DONCS VEIEU, ARA, MIRANT ENRERE,
CREC QUE VA SER L'ESPURNA QUE EM VA FER PRENDRE LA
DECISIÓ. LA MEVA GERMANA GRAN JA ESTAVA PROMESA I
LES BESSONES ANAVEN PEL MATEIX CAMÍ. PODIA IMAGINAR
QUE LA SEVA VIDA GIRARIA ENTORN DE LA FÀBRICA, EL MARIT
I ELS FILLS, IGUAL QUE LA DELS MEUS PARES. MIRAR
AQUEST FUTUR M'ANGOIXAVA.

LLAVORS, LES DONES,
SOBRETOT LES QUE VENÍEM DE BAIX,
NO TENÍEM TANTES OPCIONS COM TENIU ARA; TOT
JUST COMENÇÀVEM A ENTREVEURE CERTES
LLIBERTATS. AQUELL DIA DE GENER EM VA FER
CREURE QUE PODRIA VIURE D'UNA ALTRA
MANERA, QUE RES ESTAVA ESCRIT
I FARIA LA MEVA.

ÉS INCREÏBLE QUE HAGIS POGUT FER UNA CARRERA COM A DISSENYADORA! A SOBRE CURRANT A LA FÀBRICA!

SÍ, VA SER MOLT DIFÍCIL, SOBRETOT AL PRINCIPI, QUE TREBALLAVA A LA FÀBRICA DURANT EL DIA I ESTUDIAVA A LES NITS. NO TENIA GAIRE TEMPS LLIURE, PERÒ LA PASSIÓ PEL DISSENY EM DONAVA L'ENERGIA PER CONTINUAR. VAIG HAVER DE SACRIFICAR MOLTES COSES, PERÒ SABIA QUE VALDRIA LA PENA. UNA HA DE TROBAR L'EMPENTA PER SEGUIR ENDAVANT! SOVINT, UNA ESPURNA D'IL·LUSIÓ ET POSA EN BON CAMÍ.

DIRIES QUE ARA HO TENIM MÉS DIFÍCIL? O MÉS FÀCIL PER PODER TREBALLAR EN CONDICIONS? JA SIGUI EN EL MÓN DE L'ART O QUALSEVOL ALTRE?

SI MIREU CADA RAJOLA D'AQUESTA BIBLIOTECA, VEUREU QUE TOTES SÓN ÚNIQUES, COM HO EREN LES TRAJECTÒRIES VITALS DE TANTS DIRECTORS, CONTRAMESTRES, ROPETERES, ORDIPORES, PASSAPORES, NUAPORES, TEIXIDORES, ADMINISTRATIVES I COMPTABLES QUE VAN FER DEL TREBALL A LA FÀBRICA LA SEVA VIDA. LES SEVES VIVÈNCIES NO NOMÉS VAN ESCRIURE LA NOSTRA HISTÒRIA COM A POBLE, SINÓ QUE VAN OBRIR CAMINS DE LLIBERTAT I OPORTUNITATS QUE ABANS EREN INIMAGINABLES PER A NOSALTRES, LES DONES. AVUI, VOSALTRES TENIU MÉS OPCIONS I PRETS, PERÒ MAI OBLIDEU QUE AIXÒ ÉS GRÀCIES A L'ESFORÇ I LA LLUITA DE MOLTES GENERACIONS ANTERIORS. SIGUEU VALENTS I DONEU VALOR AL TREBALL I A LA PERSEVERANÇA, PERQUÈ SÓN AQUESTS VALORS ELS QUE VERITABLEMENT CONSTRUEIXEN UN FUTUR MILLOR.

Fi

L'Elvira tot just havia fet setze anys i avui,
seguint la tradició familiar, s'estrenaria com
a aprenent a la fàbrica...

